

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ**

Десна Вікторія Андріївна

УДК

**Реінтерпретація казкових образів Попелюшки,
Хрещеної феї та Злої королеви у серії романів-фентезі
Крістофера Колфера *The Land of Stories***

035- Філологія
035.04 Германські мови та
літератури (переклад включно) - англійська

Автореферат
магістерської роботи на здобуття
ступеня магістра філології

Миколаїв – 2020

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі англійської філології Чорноморського національного університету імені Петра Могили.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
ДОРФМАН Наталя Валентинівна
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Захист відбудеться 24 лютого 2020 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні атестаційної комісії Чорноморського національного університету імені Петра Могили (54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10).

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Література сьогодення включає неймовірну кількість творів жанру фентезі. Вітчизняні та зарубіжні письменники поступово виводять дитячу та підліткову літературу на новий рівень, роблячи канонічні казкові сюжети більш модерновими, удосконаленими та направленими на відображення сучасних реалій. Не варто також забувати, що ми перебуваємо на порозі нової ери і технології тісно переплелися з нашим повсякденням.

І, на жаль, зацікавити юного читача звичайною казкою вже неможливо. Саме тому автори вдаються до суттєвого переосмислення колись знайомих нам сюжетів, олюднення героїв старих добрих казок, вдосконалення ідей, провідних мотивів, сюжетних поворотів. Вони намагаються зачепити теми, найбільш цікаві сучасному читачу, в той же час, максимально спрощуючи мову творів, аби розповідь була максимально зрозумілою наймолодшим представникам читацької аудиторії.

Актуальність теми обумовлена тим, що будь-яке фентезі не є суцільним продуктом уяви автора. За кожним фентезійним сюжетом криється підґрунтя, створене історією, міфами, легендами та власне, казками. Так, саме казки і фольклор є основним джерелом натхнення письменників-фентезистів. Завдяки їх уяві та письменницькому таланту знайомі нам казкові герої набувають нових рис, переживають нові історії, стають частиною зовсім інших, неймовірних світів. І уже згодом вони перетворюються на джерело для запозичення новим поколінням авторів. І вивчення цього взаємозв'язку є важливим для сучасного літературознавства. Адже навколишній світ і література нерозривно пов'язані. І точно як все, що трапляється у світі має своє відображення у літературі (і фентезі – не виняток), так і література має неабиякий вплив на людство в цілому, і на кожного читача зокрема. І так буде завжди.

Серед визначних дослідників жанрів казки й фентезі слід виокремити М. Бахтіна, В. Проппа, Л. Брауде, Ю. Ярмиша, Дж. Р. Р. Толкіна, Д. Ключа та Дж. Гранта, Л. Дега, Ф. Мартіна, К. Орнстейн. Вони своїми науковими працями

вивели казку на новий рівень, підкреслюючи її зв'язок із сучасною літературою, а особливо фентезі. Слід також зазначити, що сьогоденні дослідження казкових запозичень у літературі жанру фентезі все ще перебувають на етапі активного розвитку.

Мета полягає у виявленні специфіки функціонування реінтерпретованих К. Колфером казкових образів у серії романів *The Land of Stories* та їх вплив на процес сюжетотворення.

Досягнення поставленої мети дослідження вимагає виконання наступних **завдань**:

- узагальнити теоретичну інформацію про літературу фентезі;
- проаналізувати взаємозв'язок літератури жанру фентезі та літературної казки;
- розглянути квест, як основний прийом сюжетобудови літератури жанру фентезі;
- розкрити зміст поняття “казковий герой”, виокремити його основні характеристики;
- охарактеризувати образ Попелюшки, спираючись на історію даного казкового сюжету;
- виокремити провідні риси образу Злої Королеви, пояснити їх значення для розвитку казкового сюжету;
- розглянути образ Хрещеної Феї у контексті сучасної літератури фентезі;
- проаналізувати концепцію твору *The Land of Stories*;
- дослідити особливості реінтерпретації К. Колфером класичних казкових образів;
- охарактеризувати реінтерпретовані класичні казкові образи Попелюшки, Злої Королеви, Хрещеної Феї та визначити їх роль у сюжетотворенні роману.

Зважаючи на тему даної наукової роботи, **об'єкт** дослідження представлений класичними казковими образами та символами, запозиченими автором у процесі сюжетотворення роману. Поряд з цим, **предметом**

дослідження виступають образи Попелюшки, Хрещеної Феї та Злої Королеви, представлені та реінтерпретовані К. Колфером у його творах.

Наукова новизна даного дослідження полягає у тому, що вперше на ниві вітчизняних літературних досліджень було детально проаналізовано персонажів серії романів Крістофера Колфера, встановлено їх зв'язок з персонажами класичних літературних казок, узагальнено стилістичні особливості творчості К. Колфера та, зокрема, визначено жанрову приналежність його романів серії *The Land of Stories*.

Практичне значення даної наукової роботи у тому, що її результати можуть бути використані у висвітленні у літературних дискусіях за темою казки та її взаємозв'язку з сучасною літературою жанру фентезі. Крім того, матеріал дослідження може бути використаний під час обговорення теми сучасного американського фентезі та літературної казки, реінтерпретації класичних казкових персонажів. До того ж, даний матеріал може бути використаний у підготовці до спецкурсів на теми фентезі та казки, а також під час лекцій із зарубіжної літератури, на літературознавчих конференціях та семінарах.

Апробація результатів дослідження відбулася на науковій конференції «Могилянські читання», що проходила у листопаді 2019 року у ЧНУ ім. Петра Могили. До того ж, часткові результати даного дослідження були викладені у науковій статті під назвою *The Reinterpretation of Classical Fairy Tale Characters As Prominent Feature in Chris Colfer's Fantasy Novel "The Land of Stories: The Wishing Spell"*, опублікованій у 37-му випуску молодіжного наукового журналу «Студентські наукові студії».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Робота включає чотири розділи, перші три з яких складають теоретичне підґрунтя даної кваліфікаційної роботи. Останній розділ, що містить приблизно 50% усього дослідження, присвячений практичній частині наукової роботи. Список використаних джерел містить 76 найменувань.

У **першому розділі**, що має назву «Особливості літератури жанру фентезі» узагальнено інформацію про жанр фентезі, а також його зв'язок із літературною казкою; виявлено спільні та відмінні риси між ними. Крім того, розглянуто архетип казкового героя, виокремлено його основні характеристики. Доведено, що будь-якому твору фентезі необхідний герой. Він може бути як один, так співпрацювати у команді з іншим персонажем, або навіть кількома. Історія героя є дуже давньою, адже починається ще за часів народження міфу та легенди. У процесі свого розвитку, герой набув більш реалістичних, «людських» рис, став більш схожий до сучасної пересічної особи. Проте характер герой має зовсім непересічний, так само як і світогляд, і завдання, поставлені перед ним, часто не під силу виконати простій людині. Й лише пройшовши квест (який в той же час є і обрядом ініціації) і виконавши всі поставлені перед ним завдання, герой стає Героєм, тобто тим, хто в змозі врятувати не лише себе, а й світ навколо від можливих загроз та злих сил. У підрозділі 1.3 було розглянуто квест як основу сюжетобудови твору у жанрі фентезі.

Другий розділ даної кваліфікаційної роботи був присвячений особливостям трансформації класичних казкових героїв у творах жанру фентезі. Ми виокремили трьох персонажів, які є предметом нашого дослідження (Попелюшка, Зла королева та Хрещена фея) і розглянули ці класичні казкові образи у контексті історичного та культурного розвитку. Для цього ми проаналізували образи з класичних казок Ш. Перро та Братів Грімм, а також їх реінтерпретації у сучасній літературі та кінематографі (мультфільми студії «Дісней», телесеріал «Якось у казці»).

У **третьому розділі** нами була узагальнена інформація про творчість та креативну діяльність молодого американського письменника, автора бестселерів у сфері дитячої та підліткової літератури – Крістофера Колфера. Крім того, була встановлена та викладена концепція його творів, зокрема серії романів-фентезі *The Land of Stories*. А також встановлена їх жанрова приналежність (портальне фентезі), і проаналізована специфіка казкового світу, створеного автором у даній серії романів. Завершивши роботу над останнім теоретичним розділом, ми дійшли

висновку, що роман К. Колфера *The Land of Stories* має досить оригінальний сюжет, який базується на проходженні квесту головними героями. Причому, квест близнюків Алекс і Коннера є не лише зовнішнім (збирання артефактів для того, щоб активувати «Заклинання бажань»), але і внутрішнім і водночас більше жіночим, аніж чоловічим (герої досягають самопізнання та розкривають свої «я», отримують нові знання, стають більш загартованими та готовими до подальших пригод). А також читаючи роман, серед персонажів казкового світу *The Land of Stories* можемо зустріти таких відомих казкових героїв, як Зла Королева, Попелюшка та Хрещена Фея.

Четвертий розділ мав на меті висвітлити особливості трьох жіночих персонажів, на яких фокусується дане дослідження та проаналізувати специфіку їх ре інтерпретації у серії романів К. Колфера. Підрозділ 4.1 присвячений аналізу переосмислення автором образу Попелюшки. Наступна частина розділу присвячена образу Злої королеви, яку автор висвітлює досить неоднозначно. У нього цей персонаж набуває власної історії, нових мотивів своїх злісних учинків, а також є частиною романтичної та, водночас, трагічної любовної пригоди. І останній підрозділ відображає опис та аналіз образу Хрещеної феї, як одного із центральних персонажів роману *The Land of Stories*.

ВИСНОВКИ

Фентезі – жанр відносно молодий, адже сформувався остаточно лише на початку 20 століття. І в наш час він є дуже популярним, адже читачі прагнуть «утекти» від суворої реальності та проблем буденності. Фентезі поєднує у собі риси міфу й легенди, запозичивши повчальність у казки, а інколи і деякі особливості лицарського роману. Через змалювання паралельних, чарівних світів, автори порушують проблеми з якими стикається реальне суспільство сьогодення, а також висловлюють певні філософські та гуманістичні ідеї. Жанр казки нерозривно пов'язаний із фентезі, адже події, змальовані авторами у такого типу творах, є нереальними, чарівними та відбуваються зазвичай, як було зазначено вище, у паралельних реальностях.

Щодо літературного героя, то тут важливим буде відзначити, що він (або вона) за Дж. Кемпбеллом може визначатися не лише як метафора «єго», але і як символ трансцендентної функції, що виникає в процесі індивідуалізації унікальної психічної здатності знаходити середину між світлом та тінню, думкою та почуттям, свідомим і несвідомим, нумінозністю архетипу та буденністю реального. Й лише пройшовши квест (який в той же час є і обрядом ініціації) і виконавши всі поставлені перед ним завдання, герой стає Героєм, тобто тим, хто в змозі врятувати не лише себе, а й світ навколо від можливих загроз та злих сил.

Сучасний літературний доробок налічує величезну кількість варіантів «Попелюшки». Сотні версій цієї казки існують по всьому світу, беручи своє походження з різних континентів, включаючи Європу, Африку та Азію. Звісно ж, найвідомішою серед них є французька версія Шарля Перро (фр. *Cendrillon*), написана у 17 столітті. З якою може конкурувати за популярністю однойменна казка братів Грим (нім. *Aschenputtel*). У 1932 р. Р. Джеймсон навів п'ять стислих елементів історії Попелюшки. Прототип героїні завжди цікавив літературних критиків, письменників, художників-ілюстраторів. Та й сьогодні образ бідолашної, нещасної дівчини, яка мріє про краще майбутнє, популярний серед письменників. Особливо ним іноді зловживають автори жіночих романів, направлених на масовий продаж, а також сценаристи вітчизняних і зарубіжних серіалів та фільмів у жанрі мелодрами.

Прочитавши казку, ми сприймаємо Злу королеву як антагоніста та жінку, яка заради того, щоб досягти свого, в буквальному сенсі, «підє по трупах». Адже попри всі моральні принципи, вона більш за все у світі бажає своїй падчерці смерті. Саме «Дісней» подарувала глядачам образ Злої Королеви, який ми уявляємо кожного разу, як згадуємо про цього персонажа. Тут ми уже бачимо худощаву, заздрісну повелительку королівства, для якої чаклунство – це хобі, так само, як і приниження Білосніжки. Відголоски образу Злої Королеви нескладно знайти й у інших популярних казках – Сніжна королева з однойменної казки, Зла відьма Сходу із «Чарівника країни Оз», Біла чаклунка Джадіс із «Хронік Нарнії» – і це далеко не повний перелік антагоністів відомих фентезі, образи яких створені

за подобою Злої королеви. У своїй книзі *Fairest of All: A Tale of the Wicked Queen* Серена Валентіно розкрила історію персонажа Злої королеви, включаючи події, які відбувалися до тих, що описані у казці братів Грімм, а також у мультфільмі виробництва студії «Дісней».

Хрещена фея може бути не на сто відсотків позитивним персонажем, та її дії завжди мають на меті допомогти головному героєві так чи інакше досягти успіху у його життєвій подорожі. Інколи вони рятують героїню від несправедливості навколишнього світу, карають винуватців їх нещастя та сприяють щасливому фіналу казки. Крім того, ми помітили одну важливу деталь у зовнішності більшості Хрещених фей, а саме – присутність блакитного кольору. Це може бути мантія, сукня, або ж навіть колір шкіри (як у випадку із Джином). Можливо, це вказівка на зв'язок фей із чимось високим, божественним, силами добра.

The Land of Stories – це серія романів, написаних у жанрі фентезі, яка включає в себе шість повноцінних романів та чотири додаткові невеликі за обсягом книги. Усі вони об'єднані ідеєю подорожі двох близнюків (дівчинки Алекс та хлопчика Коннера) до чарівного світу, населеному казковими персонажами, феями, троями та гоблінами. Кожна книга може бути прочитана як окрема завершена історія, так і як одна із шести частин величезної пригоди, яка сталася з головними героями. *The Land of Stories* написана у жанрі порталного фентезі з активним використанням казкового матеріалу. Взагалі, сучасна американська та європейська поп-культура часто звертається до казкових мотивів. Художники та режисери на власний манер зображують казкових персонажів, помістивши їх у нові обставини, додаючи рис, притаманних людині сьогодення. Під час написання серії “*The Land of Stories*” Колфер звертався до французьких (Ш. Перро), англійських (Джозеф Якобс), шотландських (Джеймс Баррі), німецьких (брати Грімм), датських (Ганс Крістіан Андерсен), американських (Френк Баум) джерел. Він згадує як старі, фольклорні сюжети, європейські авторські казки, так і відомі широкому колу читачів більш сучасні казки («Чарівник країни Оз, «Аліса в країні див»), та навіть легенди про короля Артура та Робіна Гуда.

Попелюшка у даній серії романів носить ім'я Елла. Їй складно дається публічне життя, вона називає його обтяжливим та складним. Проте Елла доклала максимум зусиль, щоб завоювати любов і повагу свого народу. Разом із Прекрасним Принцем вони є уособленням ідеальних стосунків, та ідеалом сім'ї. Сам образ Попелюшки у Колфера є трохи ідеалізованим, таку дівчину навряд чи можна зустріти у реальному житті. Тож вона скоріше є саме взірцем чогось ідеального, невинного та добродійного. Серед усіх інших принцес та королев казкового світу *The Land of Stories* саме Елла є уособленням чуттєвості, вишуканості, гарних манер та ніжності. Навіть мова її є вишуканою, крізь її слова можна почути повагу та манери, яким вона навчилася, ставши частиною королівської сім'ї.

Крім того, Попелюшка виявляється найулюбленішою казковою героїнею для Алекс. Для 11-річної дівчинки вона є справжнім взірцем для наслідування. З кожною наступною частиною ми спостерігаємо, як образ Елли прогресує. Це пов'язано з переживанням дівчиною різноманітних подій, так званих внутрішніх квестів, які автор майстерно вбудовує у сюжет роману. Згодом із тендітної принцеси вона перетворюється на справжнього воїна, здатного захистити себе та змагатися, відстоюючи право на свою рідну домівку, та захищаючи свою сім'ю.

Зла королева – головний антагоніст у першій книзі серії – «Заклинання бажань». І вона є вагомим джерелом проблем для близнюків. Адже так само, як і вони, королева прагне активувати заклинання бажань. Її історія багато в чому нагадує класичну казку про Білосніжку. Проте Колфер, за принципом Серени Валентіно, також пише цій героїні передісторію, тим самим пояснюючи, чому вона така "зла" і що саме перетворило її серце на камінь. Пишучи про Злу королеву, автор черпав натхнення саме з *Fairest of All: A Tale of the Wicked Queen* (2009) та місцями навіть трохи звертався до сюжету *Once Upon A Time* (2011).

Дзеркало набуває в історії Колфера більш вагомого, навіть сакрального, значення. По-перше однією із визначних здатностей Евлі є спілкування крізь дзеркала. А по-друге, дзеркало у золотій рамі у палаці – це, мабуть, найцінніша річ на світі для Злої королеви. А справа в тім, що багато років тому в дзеркалі був

закований її коханий Міра. В минулому Евлі була здатна ніжно кохати, та приймати це почуття у відповідь. Злі обставини зробили її такою, якою ми бачимо на початку книги.

Серце Злої королеви то перетворюється на камінь, то знову набуває нормального «живого» вигляду, коли вона спілкується зі своїм коханим. Увесь її біль в тому, що вона майже ніколи в своєму житті не відчувала любов. причина ненависті та заздрості цієї жінки криється саме в коханні, а точніше, його відсутності. Колфер занурюється глибше у цей персонаж, аніж автори попередніх інтерпретацій «Білосніжки».

Через опис становлення характеру та співставлення цього процесу з умовами зростання та життя Евлі, Колфер намагається донести до читача проблему конфлікту між суспільством та людиною, яка втратила останній промінь надії на щасливе майбутнє. За філософією Колфера, який тут говорить від імені Злої королеви, сильний душевний біль призводить людину до втрати здорового глузду, натомість породжує зло та ненависть до всього оточуючого.

Хрещена фея – центральний персонаж серії книг Колфера. У даній історії автор робить її ініціатором проходження головними героями квесту (зовнішнього і внутрішнього). Хрещена фея – персонаж складний. І пов'язана з тим, що вона уособлює дві особистості. Одна з яких належить реальному світу, а друга – фантастичному світу казок. Колфер називає нам її справжнє ім'я – Брістал Евергрін. Ця жінка є водночас бабусею головних героїв, а також Хрещеною феєю та за сумісництвом, Верховною феєю у Країні казок. За характером бабуся Брістал дуже добра, спокійна, та водночас, енергійна жіночка. Вона дуже сильно любить своїх онуків. Її основним хобі є подорож навколо світу та читання казок для дітей у лікарнях. Тобто вона є волонтером.

Колфер зміксував усі ці візуальні образи, запозичивши небесно-блакитний колір у діснеєвської Хрещеної феї, зачіску та пишну сукню зі старих ілюстрацій до казки Ш. Перро, і звісно, додав своїх унікальних деталей, отримавши свіжий, цікавий та сучасний образ Хрещеної феї. Цікавим фактом є її коллаборація з Г. К. Андерсоном та братами Грімм з метою розповсюдження казок по всьому світу.

Зважаючи на складнощі та біль, який їй доводилося переживати, вона не втратила сил, продовжувала боротися за справедливість. Адже вона чітко розуміла, що зміни розпочинаються перш за все не з когось іншого, а з самого себе.

Хрещена фея – це той персонаж, який не просто допомагає своїм онукам боротися зі злом у Країні казок. Вона є тим духовним ідеалом, до якого має прагнути кожен. Цей герой вчить юного читача не боятися прийняти себе справжнього, вірити у свої сили, допомагати слабким, удосконалювати свої вміння та зростати духовно, любити своїх близьких, бути щедрим, боротися з несправедливістю, досягати цілей, бути щирим та чесним.

Тож ми довели, чому саме для нашого дослідження були обрані ці три жіночі образи серії романів *The Land of Stories*. Попелюшка є джерелом натхнення для багатьох сучасних авторів. Літературна скарбниця містить величезну кількість творів, що базуються на історії тяжкого життя та успішного шлюбу бідної дівчини та «Прекрасного принца». І корінням усі такого роду (більш чи менш ідеалізовані) образи, як ми виявили, сягають давніх давен. І саме Попелюшка до цього дня залишається прототипом усіх цих героїнь.

Зла королева взагалі була чи не найпершим злодієм у світі казкових образів. Крім того, кіностудія «Дісней» на основі цього образу змальовувала усіх подальших своїх антагоністів. А також, сучасний світ фентезі повен анти-героїв жінок, характери яких дуже подібні до цього класичного казкового образу. К. Колфер наділяє цей персонаж історією життя, що тим самим додаючи мотивів її недобрим вчинкам, розкриваючи характер Злої королеви якомога детальніше.

А Хрещена фея у даній серії романів набула зовсім іншого значення. Автор перетворив її із другорядної героїні казки про Попелюшку на неймовірно важливого персонажа, з власною історією, прагненнями та сподіваннями. Без участі Хрещеної феї узагалі б не було подальшого сюжету. Вона є тим ідеалом людяності, якому за думкою К. Колфера не вистачає сучасному світові. І крізь філософію життя героїні, автор намагається надихнути юних читачів творити добрі справи, цінувати близьких, поважати старших, а також вірити у те, що дива обов'язково мають місце у нашому світі, особливо, якщо у них вірити.

АНОТАЦІЯ

Десна В. А. Реінтерпретація казкових образів Попелюшки, Хрещеної феї та Злої королеви у серії романів-фентезі крістофера колфера *The Land of Stories*. – на правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття ступеня магістра філології за спеціальністю 035-Філологія 035.04 Германські мови та літератури (переклад включно) - англійська. – Чорноморський національний університет імені Петра Могили, Миколаїв, 2020.

У роботі досліджено та проаналізовано казкові образи Попелюшки, Злої королеви та Хрещеної феї, реінтерпретовані К. Колфером у його серії романів. Доведено, що персонажі подекуди мають суттєві відмінності з тими, що змальовані у класичних казках Ш. Перро та братів Грімм. А також висвітлено взаємозв'язок фентезі і казки у сучасній дитячій та підлітковій літературі. Крім того, встановлено жанрову приналежність та проаналізовано концепцію серії романів-фентезі *The Land of Stories* сучасного американського письменника К. Колфера.

Ключові слова: фентезі, К. Колфер, порталне фентезі, казка, казковий герой, Попелюшка, Зла королева, Хрещена фея, реінтерпретація класичних казкових образів.

SUMMARY

Desna V. A. Reinterpretation of Fairytale Characters (Cinderella, Fairy Godmother, and Evil Queen) in Chris Colfer's Fantasy Novel *The Land of Stories*. – Manuscript.

The thesis for the Master's Degree in Philology, specialty 035 – Philology 035.04 – German languages and literature (translation included) – English. – Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2020.

The fairy-tale characters as Cinderella, Evil Queen and Fairy Godmother reinterpreted by C. Colfer in his series of novels were analyzed in this paper. At the same time, it is proved that the characters in some ways have significant differences with those depicted in the classical literary fairytales written by Charles Perrault and Brothers Grimm. Besides, the relationship between fantasy and fairy tale in contemporary young-adult literature were highlighted in this study. In addition to this, the genre of the fantasy novel series *The Land of Stories* by contemporary American writer C. Colfer was defined, and the concept of this fantasy-series was analyzed.

Key words: fantasy, C. Colfer, portal fantasy, fairy tale, fairy tale characters, Cinderella, Evil Queen, Fairy Godmother, reinterpretation of classical fairy-tale characters.